

Nr 29

Markvägen

Jan 2000

Marks

Amatörradioklubb

Box 2022

Trettiofjärde mötet	3
Klubbinfo	6
På Afrikas västkust	8

**Alla medlemmar kallas härmed till årsmöte.
Måndagen den 14 februari 2000**

M.A.R.K.

Marks Amatör Radio Klubb

Klubbstyrelse 1999

Ordförande SM6MLI Hans Turesson 0320/103 81

Vice ordförande SM6KDH Arne Fjeldheim 0320/413 22

Sekreterare SM6LKT Jan-Olof Mattsson 0320/481 29

Vice sekreterare SM6TKY Morgan Wemanis 0320/135 47

Kassör SM6TZL Dan Jernheden 0320/493 70

Suppleant SM6MKZ Rickard Carlsson 0320/809 37

Suppleant SM6TZX Christer Svensson 0340/62 51 62

Mark-Vågen

Organ för Marks Amatörradioklubb

Redaktör och oansvarig utgivare:

SM6LKT Jan-Olof Mattsson

e-post: sm6lkt@home.se

Marks Amatörradioklubb

Box 2022

511 02 SKENE

Postgiro: 630 27 10 – 6

Trettiofjärde mötet

På vårt senaste möte i november hade vi inbjudit SM6VGJ Georg Guldstrand från Dalsjöfors som representant från FRO, Frivilliga Radioorganisationen.

Anledningen var att flera av våra medlemmar vill ha en klubblokal. Dock har flera förslag stupat på vår skrala ekonomi. Eller rättare sagt, brist på intäkter.

Ett alternativ för att få tag på lokaler är att samarbeta med någon annan klubb som har dylika. Vi fick reda på att det finns lokaler i Rydal som inte slits ut i onödan. Med ett visst samarbete och smidighet skulle vi kunna få tillgång till dessa.

Lösningen är att några av våra medlemmar även blir medlemmar (vissa är det redan) i FRO, och att dessa i sin tur startar en lokalavdelning här i Mark. Man måste utse en styrelse på ett antal personer. I princip kan man säga att man bildar en ny klubb till.

På detta sätt får ju denna nya klubb, eller lokalavdelning, utnyttja lokalerna, och sedan kan dessa upplåtas även till oss (som gäster). På så sätt får vi även tillgång till en militär SL-signal.

Vi fick inträdes- och ansökningsblanketter av den gode VGJ så det är bara att

Detta är vi på möte...

sätta igång med arbetet för de som är intresserade. Undertecknad fick i uppdrag att förvara blanketterna tills vidare.

Vidare beslöts att vi på årsmötet kommer att betala ut bensinpengarna till de medlemmar som ställt upp på sambandsuppdrag. Mer om detta på annan plats i tidningen.

Det framkom även förslag på att vi skulle gå ut och äta julbord tillsammans. Det var inget fel på idén, dock blev det tajt med tid att hinna med att planera och dessutom boka något ställe så detta fick stå över denna gång.

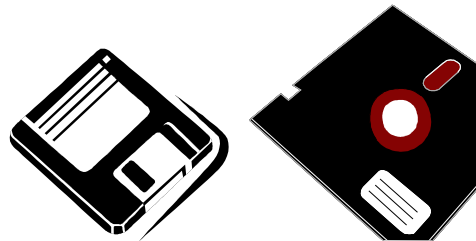
- SM6LKT

Disketter till salu!!!

Ett antal nya märkes- och lätt begagnade (olika fabrikat) disketter bortslumpas:

*Nya Sony 1,44 MB = 3,50/st
Beg 1,44 eller 1,2 MB = 2,00/st
Beg 360 eller 720 KB = 1,00/st*

**SM6LKT Jan-Olof,
0320/481 29, 0706/64 15 70**

Vad gör jag på arbetet?

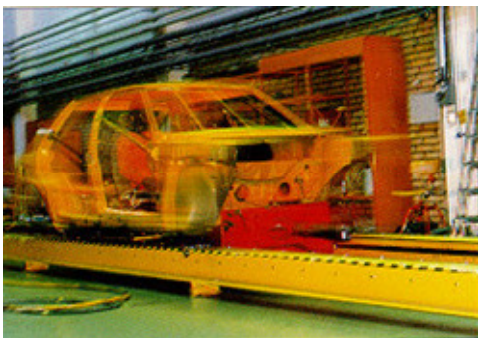
FÖR er som inte vet vad jag sysslar med så arbetar jag på SP. Detta står för Sveriges Provnings och forskningsinstitut. Totalt är vi ca 550 anställda inom denna koncern. Jag sysslar då mest med krocksäkerhet och hantering av farligt gods.

Vad som gäller krocksäkerhet provar vi all utrustning från mobiltelefoner till barnstolar som skall monteras i bilar.

Vi har en krockbana med möjlighet att köra karosser med tillbehör och kan filma förloppen med höghastighetsvideo som klarar upp till 5000 bilder per sekund vilket gör att man kan få snabba förlopp med och se vad som händer.

Jag testar också bilbälten i olika modeller där man kan konstatera att vid en krock i 50 km så har man en töjning på bältet med upp till 3 dm, detta har gjort att man nu använder bältet lite flitigare. I dessa prover använder man en instrumenterad docka för att se vilka krafter som kroppen utsätts för, dockan väger 78 kg och utsätts för 25g i denna smäll.

Sedan vad som gäller hanteringen av far-

lig gods skall allt förpackningsmaterial provas som innehåller syror eller explosiva ämnen klara vissa kriterier, så ibland ser man ut som en marsinnevånare när skyddsdräkten kommit på, denna är ju grön och ansiktet är

gömt i skyddsmask så en ser ganska konstig ut. Där provar vi även bensintankar till fordon och större farmartankar. Vi utför också provningar på containrar av de mest skilda slag då även såna skall typprovas.

Förutom detta har vi även provning av leksaker och hjälmar både till industri och vanliga konsumenter, såsom ridhjälm, cykelhjälm m.m.

Man kan säga att det är ett väldigt intressant arbete då den ena dagen aldrig är den andra lik utan ofta har man nya arbetsuppgifter.

Detta är lite kortfattat vad jag sysslar med men skulle man skriva ner allt så skulle det bli en egen tidning och då tar det för stor plats. Jag skall försöka ordna ett studiebesök för er under kommande år men kan inte lova något i nuläget då mycket av vår provning är sekretessbelagt och man får se om det rent praktiskt går att ordna.

-SM6VUB

Hört å sett på böggda...

Skene Idrottsförening har sedan en tid höjd beredskap. Detta med anledning av att det kommit mängder av rapporter om att en Norrbyanhängare gått klädd i Skene IF's funktionärsjacka strax före en avgörande match mellan de båda lagen.

Med anledning av det ökade läktarvåldet tar man allvarligt på det inträffade. Mark-Vågen kan som enda tidning förklara saken.

Vid sjukhusmanifestationen i Skene hjälpte Marks Amatörradioklubb till med sambandet. För att synas i folkmängden

hade man dagen till ära lånat Skene IF gula funktionärsjackor. En av funktionärerna som kommer från Marks nordöstra förort Brämhult är också Norrby-supporter. Efter en lång övertalning tog även han på sig funktionärsjackan med motståndarlagets emblem.

Han upplevde dock situationen så skrämmande att han litet senare vädjade till sambandsledningen om att få bära batong, vilket givetvis avsågs.

- *Emelie Book*

Vi måste tyvärr meddela att vi alla har drabbats av en tragisk förlust.

Vår högt värderade medarbetare *Någon Annan* har gått bort.

Någon Annan har arbetat i Marks kommun i flera år, och nu när hans dagar slutat, skapas en vakans som blir svårt att fylla. Det var allmänt känt att *Någon Annan* under sin tid, gjorde en oerhörd insats, och gjorde långt mer än vad en normal arbetsinsats krävde.

Så fort ett arbete skulle utföras, som var obehagligt jobbigt, eller krävde det allra minste civilkurage, blev reaktionen "låt *Någon Annan* göra det". Fans det behov av frivilliga, utgick alla att *Någon Annan* skulle ställa upp.

Någon Annan föregick alltid med gott exempel, och var en underbar människa,

En Omtanke 1 . . .

som ibland föreföll övermänsklig. Han jobbade alltid övertid, när det behövdes, och var sällan hemma. Men en enda person kan ju bara göra en begränsad arbetsinsats. Så om sanningen ska fram, så förväntade sig alla alldeles för mycket av *Någon Annan*.

Nu när *Någon Annan* är borta, och vi undrar alla till mans, vad vi ska ta oss till. Vem ska göra allt det som *Någon Annan* alltid gjort.

Vi Måste helt enkelt inse att vi härnäst inte kan vara beroende av *Någon Annan*.

Vi måste göra det själva, och vi måste börja nu !!!!

Vi alla lyser frid över ditt minne, och vet att *Någon Annan* alltid finns i våra tankar när et obehagligt jobbigt arbete dyker upp.

- *SM6KDH*

Årsavgift 2000

BIFOGAT denna tidning finns inbetalningskort för 2000. Om Ni inte fått något inbetalningskort ska Ni inte vara ledsna för det. Det har inte blivit fel. Alla ska nämligen inte betala.

Våra hedersmedlemmar har fritt medlemskap. Även de som blev medlemmar under de senaste månaderna under 1999 är undantagna.

Men alla vi andra ska betala årsavgiften som även under 2000 är oförändrad sedan klubben bildades. Det vill säga 120:- för en hel familj, 40:- för ungdomar under 18 år och 80:- för oss äldre ungdomar över 18 år.

Avgiften ska vara betald före mars månads utgång. De som gjort detta kommer att få nästkommande utgåva av Mark-Vägen. De som INTE gjort det, får ingen tidning. Däremot en betalningspåminnelse.

Nu kan det ju här, liksom på andra ställen bli fel. Skulle ni ha betalat, trots påminnelser, hör av er till sekreteraren så kollar vi upp felet. Alla kan vi ju göra fel. Självklart vill vi inte förlora medlemmar av misstag.

Årsavgiften är ingen hög kostnad. Tänk att du för slantarna får...

... tillgång till en mycket bra paket-radio-BBS. Den som har utrustning härför kan skicka elektronisk post till alla världens radioamatörer som pysslar med detta trafik-sätt. Helt utan kostnad – på amatörernas eget Internet – AMPRNET – AMateur Packet Radio NET.

... med gott samvete köra över SK6RAB – kommunens enda tvåmeters-repeater.

... medlemskap i en av Sveriges mest anlitade amatörradioklubbar när det gäller samband.

... medlemstidningen – Mark-Vägen – som utkommer tre à fyra gånger per år.

... möjlighet att delta i resor som ordnas då och då. Vi har gjort utflykter till bl.a. Falun, Enköping och Jönköping.

... möjlighet att delta i testverksamhet samt JOTA – scouternas radiofest över radion.

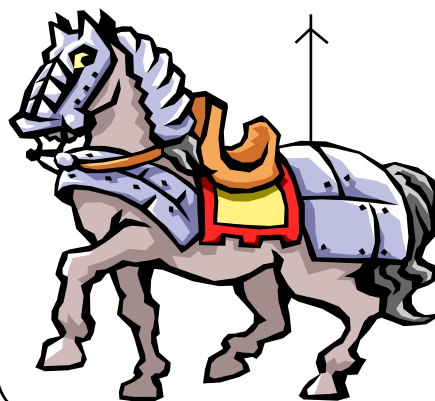
Ja, detta var väl skäl nog. Inte nöjd ändå??? Kom på våra möten och säg vad du tycker. Det är bättre där, än via repeatern. Ännu bättre än över någon annans repeater...

- SM6LKT

På rymmen

Nu är det bevisat att även hästar kan vara el-överkänsliga. El-stängslet vid Örby Bosgård är inte tillräckligt effektivt utan nedanstående figur har vid ett par tillfällen under julhelgen rymt ur sin hage.

Det kanske är dax att sätta sändare på honom, så han är lätt att pejla in med radions hjälp. Lämplig antenn-placering visas här.

Avlöningsdax

RUBRIKEN stämmer inte riktigt – men nästan. Under 1999 har klubben varit representerad på flera stora tävlingar, där våra medlemmar ställt upp som operatörer vid radiosambandet.

Eftersom vi kör ganska mycket tar vi ut bensinersättning av arrangören. Hittills under klubbens existens har nästan all sådan ersättning skänkts till klubbkassan av de mycket generösa medlemmarna.

Då det inte råder någon ebb i klubbkassan längre, har vi beslutat att dela ut 1999 års ersättning till de medlemmar som kört till och från arrangemangen.

Tillsammans med denna tidning får de berörda ett speciellt formulär som anger hur mycket som finns att hämta. Självklart är det fortfarande tillåtet att skänka pengarna till klubben.

Vi har bestämt att på årsmötet ska dessa pengar delas ut. Ta med formuläret, som även tjänar som kvitto, kom på årsmötet och förhoppningsvis är kassören på gott humör.

Det går givetvis även bra med bud. Ta med även dennes formulär påskrivet av den som ska ha pengarna.

De medlemmar som EJ betalat årsavgiften för 1999 har vi dragit från denna, om det har funnits tillräckligt.

Årets medlemsavgift har vi inte dragit ifrån, utan den betalas på vanligt sätt med bifogade inbetalningskort.

Om någon vill skänka pengar till klubben, meddela gärna sekreteraren eller kassören.

- SM6LKT

Årets valberedning

har gjort ett kanonjobb och är dessutom färdiga med arbetet i så god tid att förslagen kan komma med i verksamhetsberättelsen inför årsmötet. Vi kan redan här presentera förslagen, så ni har möjlighet att tänka igenom vilka som ska väljas in:

Ordförande	SM6MLI	Hans Turesson
Vice ordförande	SM6KDH	Arne Fjeldheim
Sekreterare	SM6LKT	Jan-Olof Mattsson
Vice sekreterare	SM6TKY	Morgan Wemanis
Kassör	SM6TZL	Dan Jernheden
Suppleanter	SM6MKZ	Rickard Carlsson
	SM6TZX	Christer Svensson
Revisorer	SM6KTO	Jonny Andersson
	SM6NCF	Bengt Abrahamsson
Revisorsuppleant	SM6UAZ	Leif Wieweg
Valberedning	SM6VUB	Mikael Bynander
	SM6SEE	Nils Strömhäll
Valberedningsuppleant	SM6VUE	Elisabet Hagstrand

Vid Afrikas västkust

DET var i slutet på 70-talet. Jag arbetade nere i Afrika med besiktning av oljeplattformar från Nigeria till Angola. Här utanför kusten, vid ekvatorn, är verksamheten intensiv, och plattformarna ligger tätt om tätt, med sina gaslägor som syns in till land.

Mitt utgångsställe var Port Gentil i Gabon, här hade jag mitt kontor. Kontoret var bara ett rum med kök och toa. Det hörde till en städerska som hette Milda och en springpojke vid namn Sambo. Jag var ute på plattformarna på dagarna och jobbade, så kontoret stod nästan alltid tomt. Här följer ett utdrag ur min dagbok.

Jag hade kommit flygande till Libreville med Sabena från Bryssel och landade på en tisdagkväll. I Libreville tog jag in på Inter Continental Hotel, för flyget till Port Gentil gick inte före onsdag kl. 09.00. Det var en gammal DC3a som alltid var överbokad. Här gällde djungelns lag, först fram till utgången, och först ombord. Ja, var man först ombord kunde man hitta en stol som var hel. Räddningsvästar fick bara de passagerare med fullt betald biljett. Man kunde inte ha dem under stolarna för då försvann dom.

Det var ingen plats för bagage så hade du med en resväska fick du ha den i knäet. Här lastades in alla kategorier, människor som djur, Afrikaner med eller utan djur. Bredvid mig hade jag en kvinna med två barn i knäet och två hönor under knäet. Hönorna hade snaror runt bena, men de skrek och flaxade under hela resan. Här var det inte sällan folk fick stå i mittgången. IATA har säkert inte sett det här.

Efter en timma landade vi i Port Gentil, en hyfsad trevlig stad med 70 % hus och 30% hyddor. Själv hade jag kontoret i bottenvåningen till ett stort hus från 1950 talet.

Sambo kom och hämtade mig på flygplatsen, som alltid. Han stod där med ett vitt leende och en kall ”Coke” i handen, den var till mig. Jag tyckte det var så lite i flaskan, med Sambo hade alltid svar, - här i landet fyller man inte flaskor med kolsyrad dryck till toppen för är flaskan varm och man öppnar den lite häftigt så pyser det över. Det konstiga var att gick man till marknaden och köpte öl eller läsk var alla flaskor fulla...

Sambo var en spinkig grabb på 15 år, kunde prata 4 språk, men bara skriva på swahili. Här i landet var franska det officiella språket, men infödingarna pratade swahili. Sambo kunde fixa allt, ja allt som du frågade efter. Han hjälpte mig med uppsättning av antenner och jag berättade att jag var radioamatör. – Amatör med certifikat, frågade Sambo. – Är man inte proffs när man har ett certifikat?? Ja, jag visste inte vad jag skulle svara, så jag sa att i Sverige är man proffs redan när man är amatör. Han var nöjd med mitt svar. Han var alltid där när jag körde radio, men att bli amatör ?? Nej, inte Sambo. Han ville bli proffs. Den historien jag minns bäst från tiden med Sambo, var den gång jag slog vad om 10 dollar, att han inte kunde skaffa mig en tub Kalles kaviar.

- Kalles kaviar, frågade Sambo, - vad är det ?? Jag berättade att det var rökt torskrum på tub.

- Äter ni det i Sverige, frågade Sambo och skakade på huvudet.

Jag sa att det har vi på äggmacka, varje morgon, och att det inte fanns i Afrika.

- I morgon, sa Sambo. – I morgon skall du få din kaviar.

Jag visste att han inte kunde skaffa kaviar.
(Forts. på sidan 9)

(Forts. från sidan 8)

artuben, så de 10 dollar skulle han inte ha glädje av. Jag kom inte hem dagen efter. Jag hade rest med helikopter ut till Dyvi Gamma för att kontrollera radioutrustningen ombord. Det var svårt att få kontakt med Rogaland Radio eller Göteborg Radio på dagtid. Det var ingen ”gain” på sändaren i 6 MHz området, så jag ville inte skriva ut nytt radiocertifikat förrän stationen kunde sända på alla frekvenser. Jag fick stanna ombord i två dagar, tills radion var klar.

På morgonen då jag vaknade kom det en av besättningen och berättade att kl. 04.00 på morgonen hade de räddat en afrikansk kvinna som låg i havet, klamrad till en timmerstock. Det blev satt ut en båt, och hon blev hjälpt ombord. Hon var utmatad, solbränd och våt. Hon berättade för de ombord att hon och hennes make hade, med en flotte, seglat ut för att fiska för två dagar sedan. Flotten var sammansatt med vassrör, men vassen löstes upp efter en stund, så båda fick rädda sig vid att ta tag i stockarna och klamra sig fast. Maken hade lämnat sin stock och sin fru, för att simma in till land för att hämta hjälp. Han återfanns aldrig.

Dagen efter kom jag tillbaka till kontoret och frågade Sambo om han hade hittat någon tub Kalles kaviar. – I morgon svarade Sambo. Jag sa att han kunde glömma det.

- Nej, i morgon, sa den envise Sambo. Jag berättade om kvinnan ute till havs, men det var ingen nyhet för honom. Det var

kvinnor som blev beordrade av männen att gå in i djungeln för att skaffa mat, men aldrig kom hem.

Dagen efter vaknade jag av att Sambo ropade på mig och sa att frukosten var klar. Frukost klar??, Sambo hade inte under månader lagat någon frukost till mig, så varför idag??? När jag kom in på köket låg där en tub Kalles Kaviar på bordet.

Jag blev helt stum.

- 10 dollar ”mister” sa Sambo med sitt vita leende.

- Hur i all världen har du fått tag på tuben, frågade jag.

Jag som var så säker på att han aldrig skulle kunde skaffa fram en tub Kalles kaviar, här nere i Afrika. Svaret fick jag då jag lämnade över 10 dollars sedeln.

- Om du skulle leta efter något som var typiskt skandinaviskt, var skulle du leta, frågade han.

- Som du vet hämtar jag nyheter till dig ombord i skandinaviska båtar i hamnen, varje dag, så jag frågade om de hade Kalles kaviar, och om jag fick köpa en tub, då min ”herre” längtade efter kaviar. Jag fick med två tuber, så har du en 10:a till, så får du den också. Tio dollar för honom, var en hel veckas lön.

- SM6KDH

Spännande fortsättning i nästa nummer!

J ett sådana här små utrymmen har medlemmarna rätt till en gratisannons. Kontakta redaktionen.

Till alla våra medlemmar

Kallelse till Årsmöte

Måndagen den
14 februari 2000
kl. 19.00 i
Skene MS klubbhus
Backabanan, Skene

Vi bju'r på fika!

Välkomna!!!

Dagordning

- 1 Mötets öppnande
- 2 Fråga om mötet har utlysts på rätt sätt
- 3 Upprop och fastställande av röstlängd för mötet
- 4 Uppläsning av dagordning samt fråga om godkännande
- 5 Inval av nya medlemmar
- 6 Val av ordförande och sekreterare för mötet
- 7 Val av två justeringsmän, tillika rösträknare, som jämte ordföranden ska justera mötesprotokollet
- 8 Uppläsning av protokoll fört vid föreningsmöte 991108 samt fråga om godkännande
- 9 Föredragning av styrelsens årsberättelse samt resultat- och balansräkning för det senaste verksamhetsåret
- 10 Föredragning av revisorernas berättelse över styrelsens förvaltning under det senaste räkenskapsåret
- 11 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för den tid revisionen avser
- 12 Fastställande av medlemsavgifter (2001)
- 13 Val av styrelse, ordinarie funktionärer och revisorer för en tid av ett (1) år. Vid val av revisorer och suppleant får inte styrelsens ledamöter delta
- 14 Övriga val som styrelsen hänskjutit till årsmötet
- 15 Val av valberedning inför nästa årsmöte
- 16 Motioner
- 17 Kommande arrangemang
- 18 Rapport
- 19 Övriga frågor
- 20 Mötets avslutning

Karlsborgs Radio

KARLSBORGS radiostation som anlades 1916-17 anses ha varit landets första "fasta radiostation", utrustad med den största gnistsändaren som någonsin tillverkats. Sändare hade större effekt än samtliga andra svenska stationer tillsammans. När stationen gick in i sändningsläge kom ev. slumrande telegrafister ute i Europa att "studsas till" vid sina mottagare av de kraftiga signalerna från Karlsborgssändaren. Den gigantiska sändaren på västra Vätternstranden fick, av yrkesmän emellan, öknamnet "Europas Väckarklocka" vilket var en målande beskrivning.

För rikets behov

Omkring sekelskiftet hade den trådlösa telegrafien (radion) hunnit utvecklas till en praktisk användning. I Sverige var det i början främst förbindelserna med sjöfarten som säkerställdes med hjälp av radio, men efter hand kom radion att även komplettera trådtelegrafien. Kraven på snabb kommunikation med avlägsna orter, andra länder och världsdelar blev en stark pådrivande faktor för utveckling och användning av radiokommunikation. Kungl Maj:t tillsatte 1915 en kommitté för att ge förslag på anläggande av nya radiostationer. I kommittén ingick representanter ur marinen, armén och telegrafverket. Kommittén föreslog tre nya radiostationer; Vaxholm, Härnösand, Boden samt Karlsborg, "en storstation för korrespondens med andra länder och sambandsanläggning för rikets civila och militära ledning".

Att Karlsborg var styrande vid val av plats för storstationen är förståeligt. Depåfästningen i Karlsborg var inte bara förrådsfästning utan också, i händelse av krig, uppehållsplat för Rikets ledning och deponeringsplats för Riksbanken. Riksdagen hade aldrig behövt intaga sin "krigsuppehållsplat"

men Riksbanken har en tid under andra världskriget förvarat över 140 ton guld i fästningen.

Kommandantens problem

Vid rekognoseringen för stationen i Karlsborg utpekades några tänkbara platser utanför själva fästningen. Få visste vid denna tid att mossmarker gav goda betingelser för radiovågors utbredning från en sändarantenn, men att sandmarker var lämpliga att anlägga start- och landningsbanor på var man medveten om. 1915 rasade första världskriget med nya inslag i krigföringen såsom jakt- och bombflyg men även spaning och eldobservation från flygplan. Arméledningen genomförde en belägringsmanöver i Karlsborg med bl a samverkan mellan artilleri och flyg. Redan tidigare hade nog flygarnas starter och landningar fått kommandanten att rysa. "Bättre start- och landningsbanor var ett måste". Tidsfaktorn var kort och nu gällde det att handla. Kommandanten lät sälja skogen på ett "stort" område (söder om fästningen), som senare blev F6 flygfält. Skogsavverkningen blev ett ärende i riksdagen där krigsministern fick hård kritik för skogsskövling i Karlsborg. Alltnog, det kanske var en slump att radiostationen byggdes på Kråks mosse (5 km sydväst Karlsborg).

Ingenjörkonst

Kunskapen i radioteknik och radiovågors utbredning var bristfällig vid sekelskiftet. Man använde extremt långa våglängder för radioförbindelser, vilket även medförde att sändarstationerna blev stora och dyra att anlägga. Radiovågorna alstrades av sk gnistsändare, där effekten från överslagsgnistor styrdes ut i antenn som bredbandiga radiovågor. Antennanläggningen blev mycket omfattande och upptog stora ytor.

(Forts. på sidan 13)

(Forts. från sidan 12)

Projektledare även för stationen i Karlsborg, var ingenjören Rendahl, Djursholm och konstruktör av masterna var professor Ljungberg, Stockholm. Tyska Telefunken levererade sändarna, en med 80 000 Watts (80 kW) effekt och en med 8 000 Watts (8 kW) effekt (vilken monterades 1918).

För att bära upp antennen användes master som "endast" vägde 25 ton, till skillnad från t ex torn som vägde minst fyra gånger mer. Masterna, som här var 210 m höga var länge landets högsta byggnadsverk, monterades på marken och restes med hjälpmast. Mastresningen 1916 blev en imponerande uppvisning av ingenjörskonst.

Förutom antenn fanns ett "jordbalansnät", som ersatte den på andra stationer använda jordledningen. Nätet täckte det 190 tunnland stora stationsområdet med 1,5 mm tjock bronstråd. Bronstråden var spänd mellan stålvejrar, lagda på 5 m höga stolpar. För jordbalansnätet åtgick ca 500 stolpar, 2,4 mil stålvejrar och 40 mil bronstråd. (Nätet revs på 1960-talet).

Radiostationen bestod av stationsbyggnad, två master med antennenläggning samt tre bostadshus för personal. Stationsbyggnaden, som inrymde sändare, två elmotordrivna generatorer jämte manöver- och kontrollut-

rustning. Vid stationsbyggnaden fanns reservkraftanläggningen med ångturbiner för drift av elgeneratorerna. Trollhätte kraftverk svarade för elförsörjningen (i full omfattning från 1919). Reservkraftanläggningen var särskilt synlig med sin höga skorsten. Bild av gamla stationsbyggnaden med reservkraftanläggning, som revs efter 1964.

All början...

I december 1917 var stationen färdig och började ta upp radiotrafik. Men under julhelgen bildades isbark på antennen varvid antennen rasade.

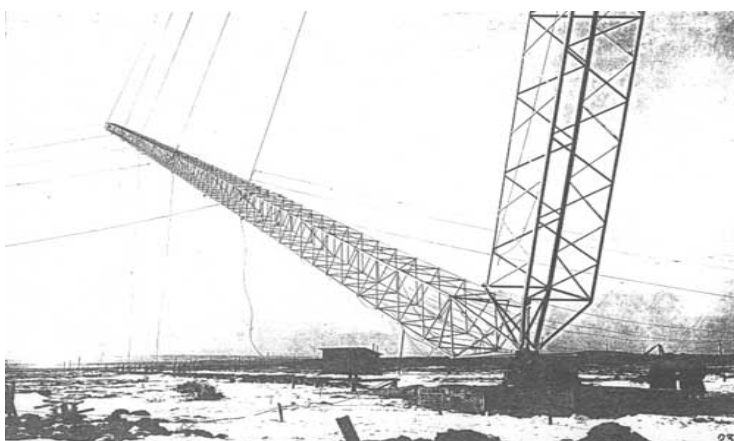
Professor Ljungberg med medarbetare, anlände på söndagsförmiddagen och lyckades under intensivt arbete reparera antennen. Det var en skarv som sprungit av. Trafiken hade legat nere hela dagen men kunde återupptas på kvällen.

Stationen utnyttjades främst för presstelegram samt väderleksrapporter till handelsjöfarten. Karlsborgs radio användes i början även för telegramöverföring för krigsfångeutväxlingen mellan Ryssland och Österrike-Ungern.

Besättningen på stationen bestod vid starten av chefen, radiokommissarie Rinde, en maskinmästare och fyra telegrafister.

Under 1918 togs station i bruk, som landets enda, för fast trafik. Den stora sändaren som i inledningen haft 40 kW:s effekt, drevs upp till 80 kW för att kunna upprätthålla trafik med Amerika. I Europa blev sändaren stark - en Väckarklocka - men med Amerika erhöles endast sporadisk förbindelse. Det blev Grimeton, utan-

(Forts. på sidan 14)

(Forts. från sidan 13)

för Varberg, som 1923 etablerade den första trafiken med Amerika.

Den fasta trafiken 1919 framgår av tids-schemat nedan:

0930-1530, 1900-2100	Tyskland
1530-1800, 0400-0800	England
1800-1900	Warszawa
2100	Presstgm alla
0800-0930	Moskva

Den 1920 beslutade indelningen innebar i stort sett att Karlsborg disponerades för Europatrafiken. Göteborg radiocentral ansvarade för den fasta trafiken på utlandet med sändarstationerna Grimeton (SAQ) och Karlsborg (SAJ, fr 1935 SAW = Sthlm: Stadsarkivet Wetttern)

Inspektion

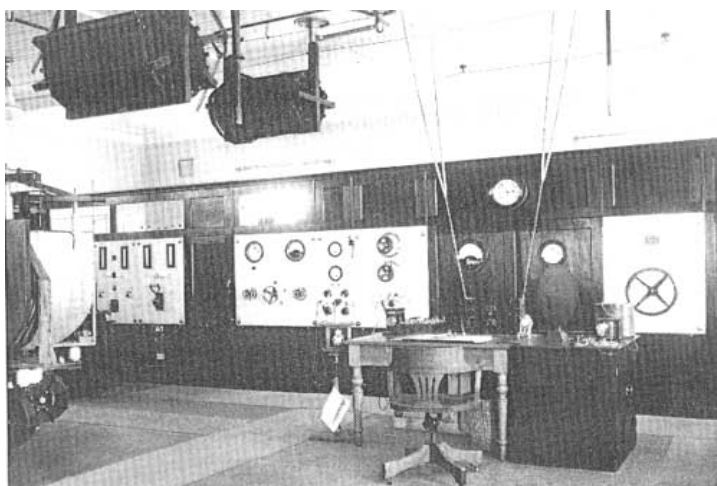
Första veckan i oktober 1920 kom kommunikationsministern med sin statssekreterare, generaldirektören för Telegrafverket samt chefen för radiobyran på inspektion till Karlsborgs radiostation. Statsrådet talade till Göteborg per radio och lyssnade därefter på meddelanden som sändes från Göteborg. Tyvärr kom Petrograds radiostation in och störde trafiken. Vid senare kontakt med Kö-

nigwusterhausen (några mil sydöst Berlin) fick man den intressanta upplysningen att man där tydligt och klart hört meddelandet från Karlsborg till Göteborg.

Teknikens framsteg

1920-talet innebar en övergång från gnistsändare till rörsändare. De första rörsändarna var avsedda för långvägstrafik. 1922 inmonterades i Karlsborgs radiostation en rörsändare' med 10 000 Watts (10 kW) effekt avsedd för kommersiell trafik. Åren 1923 - 24 användes sändaren även för provsändningar av rundradioprogram. Programmen tycks blivit enormt uppskattade. I Karlsborgs närområde lät ortspresen befolkningen tala om det fina med att ha fått storstationen på rätt plats. Radiokonsert utannonserades 1924 i t ex Hova, Gullspång och Mariestad där inträdet var 1 kr för äldre och 50 öre för barn. "Förstklassiga apparater. Specialutbildad personal och Högtalare som förstärker ljudet hundra gånger".

Åren 1925-26 användes sändaren för AB Radiotjänsts rundradioprogram. Därefter stod långvägssändaren som reserv för Motala rundradiostation fram till 1952. Sändaren som levererades av Telefunken, finns numera på Motala rundradiomuseum. Snart efter inmonteringen av 10 kW-sändaren inmonterades även en 1 kW-rörsändare.

"Stockholm - Motala"

AB Radiotjänst började regelbundna rundradiosändningar 1925, föregångna av provverksamhet i bl a Boden och Karlsborg. Landets första radioartist kan ha varit stationschefen Holmén i Boden. Han fyllde ut "bärvägssändningen" med egen sång eller

(Forts. på sidan 15)

(Forts. från sidan 14)

"inhyrda artisters" sång och spel. Han fick t o m regementsmusiken att spela i apparathallen där han hade en, men dålig, mikrofon. Bär-våg sändes även ut för att markera att fre-kvensen var upptagen. Med jämna mellanrum gick (vanligen) stationschefen in och angav med tal "Sveriges Radio" eller "Karlsborgs Radio". Detta var en ytterst tråkig sysselsättning. Holm i Karlsborg engagerade sina döttrar att sjunga lite då och då men han lät även grammofonmusik "skvala ut i etern". En lyssnare i Linköping gav råd för bättre mikrofonplacering, vilket Holm tackade för per radio. 1923 gjordes ett räckviddsprov över Atlanten till fartyget Drottningholm. Först sändes presstelegrammen av Stockholm Radio över den gamla gnistsändaren i Karlsborg och därefter över den nya rörsändaren. Förbindelsen fungerade utmärkt ända fram till den amerikanska kusten.

Från våren 1926 finns lyssnarrapporter från den livaktiga radioklubben i Skövde, som utförde omfattande hörbarhetsprov av sändningarna från Karlsborg. Klubben sände även in gallup-undersökningar till Telestyrelsen på radiointresset och påpekade rundradions betydelse för bl a utlandssvenskar. Av hörbarhetsrapporten framgår att man i Mariestad kunde höra rundradion i sina kristallmottagare utan användning av utomhusantenn. God hörbarhet var det även i Jönköping, Lerum, Töreboda, Hova m fl orter. Sändningarna skedde på våglängden 1365 meter. När Sven Jerring ropade ut "Stockholm - Motala" så skulle det kanske varit "Stockholm - Karlsborg" för att vara sant.

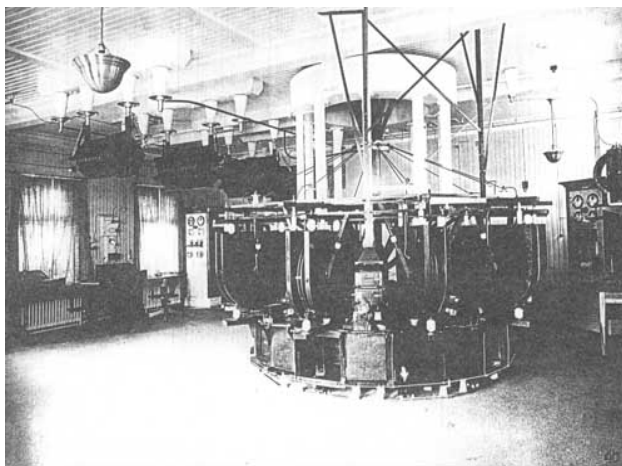
Den stora gnistsändaren monterades ned först 1932, för att därefter vara museiföremål på Telemuseet i Stockholm.

Nya tider

På 1930-talet började kortvågsradion träda fram med stormsteg. 1930 tillkom i Karlsborg en kortvågssändare. Mottagningen av kortvågstrafiken flyttades 1938 till ostkusten, Vallby (vid Enköping) och radiocentralen förlades till Stockholms telegrafstation. Inför och under andra världskriget ökade telegramtrafiken. Personalstyrkan vid Karlsborgs Radio ökades till trettio. Antalet kortvågssändare byggdes ut till fem under tiden 1941 - 1952. Detta säger oss att bl a den kommersiella trafiken hade ökat avsevärt.

I början av 1960-talet framstod stationen som helt föråldrad. En ny stationsbyggnad med ny modern utrustning tillkom 1964. Den gamla anläggningen revs. Stationens uppgift var fortfarande att svara för telegramsändningar till utlandet. Det nya som tillkom var förbindelse med FN-styrkor. De följande åren fick en revolutionerande utveckling som medförde att satellitsändning (via parabolsändaren i Tanum) övertagit Karlsborgs Radios ursprungliga uppgifter. 1973 kom en ny uppgift; Sändningen av Radio Sweden, ett program med internationella nyheter ur svenskt perspektiv för människor utomlands, på engelska, tyska, franska,

(Forts. på sidan 16)

(Forts. från sidan 15)

spanska och ryska. Programmen sändes även från Hörby. Detta uppdrag upphörde 1993.

År 1978 upphörde dygnetruntbemanningen och därmed reducerades personalstyrkan till tio man. Enda, då kvarvarande, telegramtrafiken var med Ho Chi Minh-staden (Saigon), som dock upphörde 1991. För flygtelefonin var Stockholm Radio (med sändare i Karlsborg och mottagare i Enköping) ledande i Europa och betjänade 130 flygbolag. Flygtelefonin ökade i omfattning till att på 1990-talet omfatta ca 200 flygbolag.

Personalstyrkan har idag (1996) helt annorlunda arbetsuppgifter än de som fanns på t ex 1970-talet. De arbeten som fanns 1982 är nu mycket förändrade. Den ökande kunskapen inom radiovägors utbredning och radioteknikens delområden har i olika epoker påverkat uppgifter och funktioner vid "Karlsborgs radio". Vi får hoppas att de olika epokerna får en översiktlig dokumentation som låter oss veta vilka teknikens under som förändrat uppgifter och funktioner

från "då till nu". De 210m höga masterna ger en dominerande vy över Karlsborgs radiostation.

Källor:

E Juhlin, B. Spade, Industriminnen i Karlsborgs kommun, 1982.

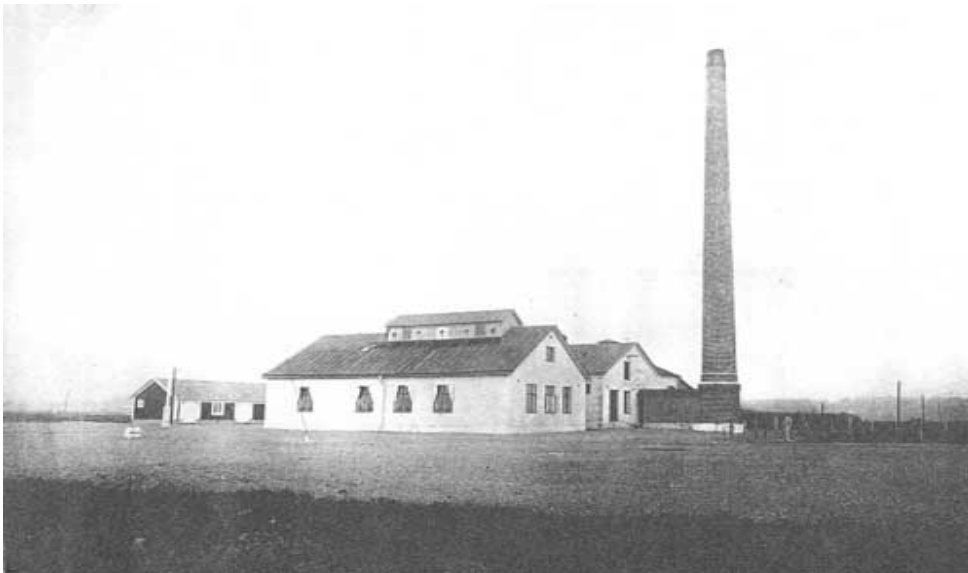
Gustavsson, Radio&Telegrafisten, 1991.

Hjo Tidning, 1915-07-14, 1916-05-27, 1919-11-28, 1920-07-02.

Tidning för Skaraborgs Län, 1926-04-27, 04-20, 05-04

Artikeln skriven av Tage Rosell, Karlsborg, 1996 (materialet fritt att använda - om källan anges)

Samlaren - Jan Johansson 1998-1999

Vad är egentligen en radio ????

Följande finns att läsa, i en gammal lärobok jag har, om orden "radio" och "radiovågor"

Radio är en gemensam beteckning för all trådlös överföring av signaler som; telegrafi, tal, musik, bilder etc.

Radiovågor är en gemensam beteckning på det vi dagligen kallar radiovågor eller elektromagnetiska vågor. Det som vi här kallar radiovågor är väl värd en liten förklaring.

Dessa är bara en liten del av de elektromagnetiska vågor, som också omfattas av värmestrålning, ljud och ljusstrålning. Här under samma namn finns också röntgenstrålning och annan radioaktiv strålning.

Alla radio- eller elektromagnetiska vågor uppför sig (strålar) i stort sett lika. På samma sätt som ljuset strålar utöver till alla sidor omkring en ljuskälla, eller värmen strålar till alla kanter runt en värmekälla, vidgar radiovågorna sig utöver i alla riktningar runt en radiosändarantenn.

Utvidgningen av en elektromagnetisk våg kan vi lätt illustrera med att kasta en sten i ett stilla vatten. Vi kan se hur vågorna i vattnet vidgar sig utöver som större och större ringar med centrum där som stenen träffade vattenytan.

(utdrag ur
"Radioboken för Telegrafister", 1962)

- SM6KDH

En Omtanke 2 . . .

En elektriker har avlidit, och en kamrat ville hedra honom vid båren.

- Ja Du Oskar, kring Dig har det alltid varit spänning.
- Du följde aldrig med strömmen, men tog gärna kontakt.
- Du hade energi, tog alltid ledningen, och kom aldrig på sladden.
- Men så gick en propp och nu är Du jordad.

Redaktionen tackar bidragsgivarna Arne/KDH och Mikael/VUB för författandet och insamlandet av material till denna tidning.
Vi har plats för ytterligare skribenter. Tveka inte – gör slag i saken redan nu att få skriva av dig. Helst tar vi emot manus gjorda i PC, Word97. Men även annat går bra. Kontakta gärna mig först om du använder något annat format. (SM6LKT /u.p.a)

När lille Albert skulle döpas...

STACKARS lille Albert! Han var bara två dagar gammal och skulle snart dras ut på en hiskelig färd.

Hela natten hade det snöat och blåst kring den gamla gästgivaregården på Väröslätten. Det gällde att få barnen döpta snabbt förr i tiden, annars kom de inte till Guds himmel om de dog när de var små, och det var det många som gjorde.

Fästän snön yrde utanför stugan och det var trettondag jul, så virade man in lille Albert i två stora skinnfällor för att kunna gå iväg och få honom döpt. Snart pulsade ett helt litet följe med folk upp mot kyrkan. De följde Prästabäcken från Backa för att inte gå vilse i snöyran. -Men ve och fasa! Vid kyrkan upptäckte de förskräckt att pälsbyltet var tomt. Albert hade ramlat ut! Hela följet vände om för att leta efter honom. Snart hittade de platsen där Albert fallit ur skinnfällan.

Spår av stora tassar fanns överallt i snön. Vargen måste ha varit framme! Hade han inte ett bo här i närheten? Men det var inte lönt att leta efter varggrytet nu, utan de förtvivlade människorna vände hemåt för att sörja lille Albert, som gått miste om både sitt unga liv och Guds himmel. Snart hade snön yrt igen alla spår efter både folk, skinnbyte och varg.

Hemma på gästgivaregården skulle en sugga just till att grisa. Lagårdspigan fick springa ut allt som oftast för att titta till henne. När hon kom ut för tredje gången och suggan just fått sin tionde lilla gris, fick

hon höra ett förskräckligt skrikande från stian.

Det var lille Albert som låg där i ett hörn och skrek så illa, att suggan skulle ha stoppat bomull i öronen om hon bara hade kunnat.

Vid dörren satt gamle gårdshunden och betraktade eländet. När pigan fick syn på honom förstod hon hur det hela hade gått till. Hunden var ju dresserad till att hämta tillbaka smågrisar som smitit ut från stian.

Han måste ha följt efter folket upp mot kyrkan och när han hittade den lille gossen i snön, bar han hem honom. Han tyckte nog att det var en konstig liten gris som bara skrek och inte ville dia. Det hade nog varit bäst att bära ut honom igen.

Men nu fick han se hur pigan tog den fule lille grisen i famnen och sprang in i stugan med honom i full galopp. Därinne satt prästen och försökte trösta de förtvivlade föräldrarna.

Nu blev det barnadop istället för gråt och lille Albert fick sitt stolta namn och kanske en plats i himlen. Sedan blev det dopkalas och hunden som hette Caesar fick sitta som hedersgäst vid bordet och äta kalvstek.

- SM6KDH

(lånat av Inga-Lisa Andersson i Källstorp)

**Om du ändrat adress eller telefonnummer,
eller kanske fått e-postadress.
Meddela även oss detta!**

Kom-i-håg

Möten:

- ☞ 14 februari årsmöte
- ☞ 15 maj föreningsmöte
- ☞ 14 augusti föreningsmöte
- ☞ 13 november föreningsmöte

Kl. 19.00 i Skene MS klubbhus vid Backabanen

Radionät:

- ☞ Söndag kl. 20.30 SNT, Rv 48 (f.d. R 0)
(reservqrg: 145.475 MHz)

Tjäna på att vara medlem i
Marks Amatörradioklubb.

Medlemsrabatt 10%

Gäller ej tidningar, tobak, tips och lotter.

Passa på att handla när
du hämtar dina QSL-kort.

Amatörradioböcker

Datalitteratur

Skrivmaterial

Printerpapper m.m.

Fullsorterad Leksaksaffär

Välkommen!

73 de SM6MLI

LEKSAKER BÖCKER KONTORS MATERIAL

AB Skene Bokhandel

Varbergsvägen 81. tel. 0320-472 20